

FAUNA NIETOPERZY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Podkowiec duży
Rhinolophus ferrumequinum

Podkowiec mały
Rhinolophus hipposideros

Do najczęściej notowanych nietoperzy w województwie śląskim należą: gacek brunatny, nocek rudy, nocek duży, mroczek późny i borowiec wielki, a w części karpackiej i na Wyżynie Częstochowskiej także podkowiec mały. Rzadziej obserwowanymi, ale rozpowszechnionymi w regionie są nocki: Natterera, Brandta i wąsatek, karlik malutki oraz borowiaczek. Lokalnie częstymi gatunkami są: mroczek posrebrzany, mroczek pozłocisty, mopek zachodni oraz nocek orzęsiony (Karpaty). Grupę najrzadszych gatunków tworzą nocki: Alkatoe, Bechsteina i łydkowłosy oraz znane z pojedynczych stanowisk – podkowiec duży i karlik średni.

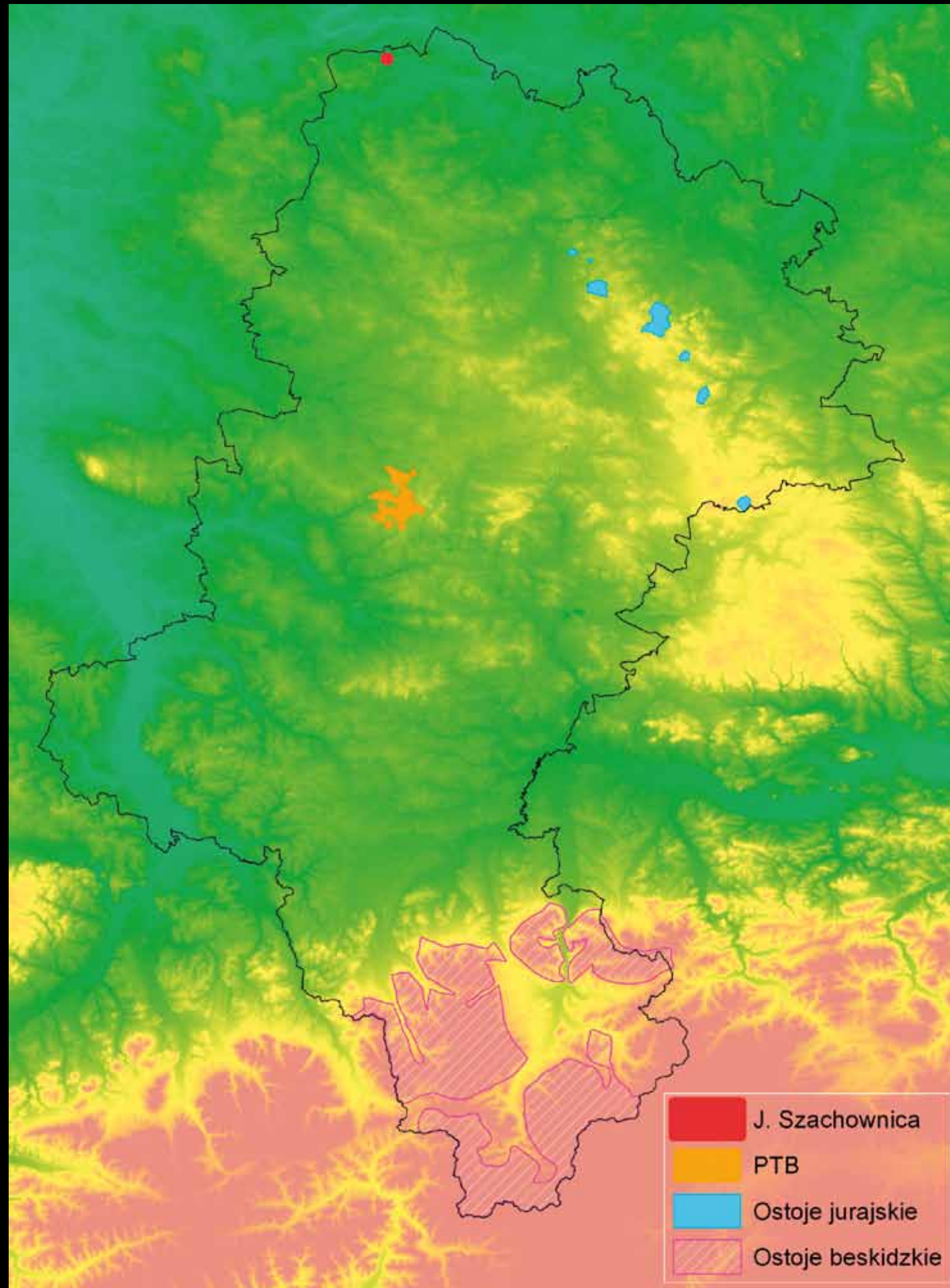
Nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*

Większość gatunków nietoperzy spędza lato i zimę w tej samej okolicy, przemieszczając się między kryjówkami rozrodczymi, miejscami godowymi i zimowiskami. Niektóre nocki (np. nocek duży i nocek rudy) mogą migrować sezonowo na znaczne odległości (kilkaset km), z obszarów rozrodu do tradycyjnych miejsc hibernacji (np. w jaskiniach). Borowiec wielki, borowiaczek i karlik większy migrują na zimę na obszary o łagodniejszym klimacie w zachodniej i centralnej Europie.

Nocek duży *Myotis myotis*

W województwie śląskim stwierdzono 23 gatunki nietoperzy, czyli prawie wszystkie (z wyjątkiem dwu) występujące w Polsce. Pod względem bogactwa gatunkowego tych ssaków województwo plasuje się w krajowej czołówce.

Największym w województwie i jednym z najcenniejszych zimowisk w Polsce jest Jaskinia Szachownica na Wyżynie Wieluńskiej.

W 2009 r. naliczono tam prawie 3000 nietoperzy. W innych podziemiach o randze ponadregionalnej hibernuje od kilkudziesięciu do kilkuset nietoperzy. Najważniejsze z nich to: Jaskinia Pod Sokolą Górą, Jaskinia Studnisko, Jaskinia Wiercica i Jaskinia Koralowa na Wyżynie Częstochowskiej. Na Wyżynie Śląskiej najcenniejszy jest antropogeniczny system Podziemi Tarnogórsko-Bytomskich (szacunkowo 200-300 zimujących osobników). W Beskidach Zachodnich po kilkadziesiąt nietoperzy notowano w Jaskiniach: Wiślańskiej II, Dującej i Miecharskiej.

Jaskinia Szachownica

Najciekawsze fakty o nietoperzach województwa śląskiego:

- znaczna część krajowej populacji podkowca małego i nocka orzęsionego – najrzadszych gatunków w skali kraju – zasiedla Karpaty i Wyżynę Częstochowską,
- populacja mroczka pozłocistego w miastach konurbacji śląsko-dąbrowskiej (nietoperz ten był dotychczas uważany za rzadkiego mieszkańca lasów w Karpatach i we wschodniej Polsce),
- nocek Alkatoe (gatunek opisany w 2001 r. jako nowy dla nauki) wykryty w Karpatach i na Nizinie Śląskiej,
- drugie w Polsce stanowisko karlika średniego – w Zawierciu; granica zasięgu tego nietoperza w Europie szybko przesuwa się na północ – w ostatnich latach pojawił się także w Czechach, na Słowacji i w zachodniej Ukrainie,
- jedyna w Polsce kolonia rozrodcza nocka dużego w jaskini (Jaskinia Studnisko na Wyżynie Częstochowskiej),
- zimowe stwierdzenia karlika większego w Katowicach (Górny Śląsk jest jednym z trzech obszarów regularnego zimowania tego migrującego nietoperza w Polsce),
- mroczki posrebrzane i borowce wielkie licznie zimujące w miastach regionu, a zwłaszcza konurbacji śląsko-dąbrowskiej.

Karlik średni
Pipistrellus kuhlii

Karlik większy
Pipistrellus nathusii

W okresie rozrodu niektóre gatunki nietoperzy są ściśle związane z kryjówkami antropogenicznymi. Podkowiec mały, nocek duży, wszystkie mroczki i gacek szary tworzą kolonie rozrodcze na strychach lub w szczelinach ścian budynków. Karlik większy, borowiec wielki, gacek brunatny i mopek zachodni, mogą rozmnażać się zarówno w budynkach, jak i w dziuplach drzew. Nocek Bechsteina, nocek Alkatoe i borowiaczek są ściśle związane ze schronieniami w dziuplach i szczelinach drzew.

Zimą ssaki te zasiedlają schronienia o odpowiedniej temperaturze (od ok. 0 do ok. 8°C) i wilgotności, co umożliwia im przetrwanie okresu braku pokarmu (owadów). Nietoperze wymagające stabilniejszych warunków mikroklimatycznych – podkowiec mały, większość ncocków, gacek brunatny oraz gatunki zimnolubne – mopek zachodni i mroczek pozłocisty, zimują w podziemiach (jaskinie, sztolnie, piwnice). Mroczek późny i posrebrzany, a także niektóre karliki hibernują w zakamarkach nadziemnych części budynków, a borowiec wielki i karlik większy – zarówno w budynkach, jak i dziuplach drzew.

Nocek Alkatoe
Myotis alcatheae

Borowiec wielki
Nyctalus noctula

Mopek zachodni
Barbastella barbastellus

Gacek brunatny
Plecotus auritus

Mroczek posrebrzany
Vespertilio murinus

Mroczek pozłocisty
Eptesicus nilssonii

Śląskie.
Pozytywna energia

Wydawca: © CENTRUM DZIEDZICTWA PRZYRODY GÓRNEGO ŚLĄSKA, Katowice 2011

Tekst, mapa, zdjęcia: KONRAD SACHANOWICZ*, AGNIESZKA WOWER**

* Muzeum i Instytut Zoologii PAN, ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa, e-mail: chassan@poczta.onet.pl

** Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, ul. św. Huberta 35, 40-543 Katowice, <http://www.cdpgs.katowice.pl>

Projekt graficzny: Agnieszka Wower, Konrad Sachanowicz

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. Treści zawarte w publikacji nie stanowią oficjalnego stanowiska organów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach.